

บทที่ 4

การสำรวจสถานภาพของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

4.1 การเลือกตัวอย่างและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษานี้ได้จากอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ซึ่งข้อมูลจากอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมีจำนวน 8 กิจการ เป็นกิจการขนาดใหญ่ที่มีการจ้างงานตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปทั้งหมด และจำนวนกิจการในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 40 แห่ง แบ่งเป็นกิจการขนาดเล็กที่มีการจ้างงานน้อยกว่า 50 คน จำนวน 13 แห่ง กิจการขนาดกลางที่มีจำนวนคนงานตั้งแต่ 50 - 199 คน จำนวน 11 แห่ง และกิจการขนาดใหญ่ซึ่งมีการจ้างงานตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป จำนวน 16 แห่ง ซึ่งจะกล่าวถึงข้อมูลทั่วไปของแต่ละอุตสาหกรรมพอสังเขป ดังนี้

4.1.1 อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์

กิจการส่วนใหญ่ในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ที่ทำการสำรวจมีการเปิดดำเนินงานมาเป็นเวลากว่า 10 ปีแล้ว โดยอายุเฉลี่ยของกิจการในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ที่ได้สำรวจคือ 22.5 ปี กิจการที่เก่าแก่ที่สุดเริ่มดำเนินงานเมื่อปี พ.ศ. 2506 และกิจการที่เปิดดำเนินการหลังสุดเริ่มดำเนินงานในปี พ.ศ. 2535 ทุกกิจการได้รับการส่งเสริมการลงทุนเมื่อเริ่มดำเนินงานทั้งสิ้น และในการเปิดดำเนินการนั้นบริษัทต่าง ๆ มีทุนจดทะเบียนเริ่มต้นเป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือมีทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไป จนกระทั่งถึง 1,000 ล้านบาท

ในการดำเนินกิจการดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่เป็นการร่วมทุนกับชาวต่างประเทศแทบทั้งสิ้น มีเพียงกิจการ 1 แห่งเท่านั้นที่เป็นทุนของชาวไทยทั้งหมด โดยชาวต่างประเทศส่วนใหญ่ที่มาร่วมทุนคือ ชาวญี่ปุ่น นอกจากนั้นยังมีนักลงทุนจากประเทศ ไต้หวันฮ่องกง อินเดีย และไต้หวัน เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่ากิจการดังกล่าวจะเป็นการร่วมทุนกับต่างชาติแต่ทุนส่วนใหญ่เกินร้อยละ 50 ของทุนจดทะเบียนก็เป็นทุนของชาวไทยทั้งสิ้น มีเพียงกิจการเดียวเท่านั้นที่มีสัดส่วนของทุนจดทะเบียนที่เป็นของชาวต่างชาติเกินครึ่งหนึ่งของทุนจดทะเบียนทั้งหมด

สำหรับสถานที่ตั้งของกิจการเหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทั้งในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ แทบทั้งสิ้น กล่าวคือ โรงงานที่ทำการผลิตสินค้าจะอยู่ในต่างจังหวัดและมีสำนักงานอยู่ในกรุงเทพฯ มีเพียงกิจการเดียวที่ทั้งสำนักงานและโรงงานอยู่ในต่างจังหวัดทั้งคู่ โดยกิจการในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีการตั้งโรงงานอยู่ที่สมุทรปราการ สมุทรสาคร อ่างทอง ปทุมธานี ระยอง และอยุธยา ส่วนกิจการที่อยู่ในกรุงเทพฯ นั้นตั้งอยู่แถบชานเมือง

ทางด้านการจ้างแรงงานของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์นั้น กิจการแต่ละแห่งมีการจ้างแรงงานเป็นจำนวนมากโดยมีการจ้างงานเกิน 200 คนขึ้นไปทั้งสิ้น สำหรับกิจการที่มีการจ้างแรงงานมากที่สุดมีการจ้างแรงงานถึงประมาณ 1,800 คน ซึ่งในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์นี้ สัดส่วนของแรงงานเทศหญิงเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานเทศชายไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือมีการจ้างแรงงานเทศหญิง 3,170 คน และมีการจ้างแรงงานเทศชาย 2,821 คน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากจำนวนแรงงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์พบว่า กิจการส่วนใหญ่ไม่ได้จำแนกแรงงานตามทักษะในการทำงาน แต่ในจำนวนกิจการที่จำแนกแรงงานตามทักษะการทำงานนั้น แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานมีฝีมือ (Skilled Labour) จำนวน 1,469 คน รองลงมาคือแรงงานกึ่งฝีมือ (Semi-skilled Labour) 555 คน และแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labour) จำนวน 362 คน ดังแสดงในตารางที่ 4.1

นอกจากด้านการจ้างแรงงานของอุตสาหกรรมแล้ว เดิมผู้ศึกษาจะใช้วิธีการพิจารณาถึงสัดส่วนของทุนต่อแรงงาน (Capital Labour Ratio) เพื่อพิจารณาว่าในแต่ละอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการใช้ทุนต่อแรงงานเป็นอย่างไร อุตสาหกรรมขนาดโตเน้นการใช้ทุนมากกว่าแรงงาน ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับทุนของแต่ละกิจการจะพิจารณาจากมูลค่าสินทรัพย์คงที่ ณ วันสิ้นปี (Book Value of Fixed Assets) กับจำนวนแรงงานที่ใช้ แต่เมื่อได้ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลจากภาคสนามพบว่า ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่หน่วยธุรกิจไม่เปิดเผย อีกทั้งบางหน่วยธุรกิจไม่มีการบันทึกข้อมูลนี้ไว้ ผู้ศึกษาจึงไม่สามารถพิจารณาถึงสัดส่วนการใช้ทุนต่อแรงงานได้

4.1.2 อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

จากกลุ่มตัวอย่างของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ทำการสำรวจสามารถจำแนกกลุ่มขนาดของกิจการออกตามจำนวนการจ้างงานได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

ตารางที่ 4.1 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

	อุตสาหกรรม ในไทยประติษฐ์	อุตสาหกรรมเสื่อผ้าสำเร็จรูป		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ก. จำนวนปีที่เปิดดำเนินกิจการ				
1 - 5 ปี	1	2	1	2
6 - 10 ปี	1	3	3	5
10 - 15 ปี	0	3	4	4
16 - 20 ปี	0	2	0	3
มากกว่า 20 ปี	6	3	3	2
ข. สถานที่ตั้งของกิจการ				
กรุงเทพ	1	13	10	6
ต่างจังหวัด	1	0	0	7
ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด	6	0	1	3
ค. การส่งเสริมการลงทุน				
ได้รับ	8	0	1	4
ไม่ได้รับ	0	13	10	12
ง. จำนวนคนงาน				
1. เพศ				
เพศชาย	2,621	25	326	1,643
เพศหญิง	3,170	140	872	12,393
รวม	5,991	165	1,198	14,036
2. ทักษะในการทำงาน				
แรงงานมีฝีมือ (Skilled Labour)	1,469	35	491	9,165
แรงงานกึ่งมีฝีมือ (Semi-skilled Labour)	555	47	368	2,496
แรงงานไม่มีฝีมือ (Unskilled Labour)	382	83	339	2,175
ไม่ได้จำแนกประเภท	3,605	0	0	180
จ. ประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานเมื่อเทียบกับแรงงาน ในกิจการอื่น				
ประสิทธิภาพสูงกว่า	3	2	4	4
ประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน	5	10	6	12
ประสิทธิภาพต่ำกว่า	0	1	1	0

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

1. กิจการขนาดเล็ก มีการจ้างงานตั้งแต่ 1 - 49 คน จำนวน 13 แห่ง
2. กิจการขนาดกลาง มีการจ้างงานตั้งแต่ 50 - 199 คน จำนวน 11 แห่ง
3. กิจการขนาดใหญ่ มีการจ้างงานตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป จำนวน 16 แห่ง

โดยกิจการแต่ละขนาดมีข้อมูลทั่วไปดังต่อไปนี้

ก. กิจการขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เปิดดำเนินการมานานกว่า 10 ปี โดยอายุการเปิดดำเนินการเฉลี่ยของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่ได้ทำการสำรวจคือ 15 ปี กิจการที่เปิดดำเนินการนานที่สุดในกลุ่มนี้เริ่มดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2510 และกิจการที่เปิดดำเนินการหลังสุดเริ่มดำเนินการเมื่อปี 2535 ซึ่งกิจการทั้งหมดไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนแต่อย่างใด ทั้งนี้ กิจการเกือบทั้งหมดต่างเป็นกิจการที่ทำกันภายในครัวเรือน ไม่มีทุนจดทะเบียน มีเพียงการจดทะเบียนการค้าเท่านั้น ยกเว้นแต่เพียง 2 กิจการที่มีทุนจดทะเบียน แต่อย่างไรก็ตามทุนจดทะเบียนของ 2 กิจการนี้ก็มิได้เป็นจำนวนที่สูงนัก กล่าวคือมีทุนจดทะเบียนเมื่อเริ่มต้นกิจการเท่ากับ 2 ล้านบาททั้งคู่ และ 1 ใน 2 บริษัทนี้เป็นความร่วมมือทุนกับต่างประเทศด้วย โดยเป็นการร่วมทุนกับประเทศฮ่องกงในสัดส่วนร้อยละ 50 ของทุนจดทะเบียน

สำหรับสถานที่ตั้งของกิจการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่ได้ทำการสำรวจ ตั้งอยู่ในกรุงเทพทั้งหมด โดยอยู่ละแวกโบ๊เบ๊ และธนบุรีเป็นหลัก ซึ่งผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของกิจการว่า การที่กิจการของตนอยู่ในละแวกนี้เนื่องจากอยู่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบและตลาด สามารถซื้อและขายสินค้าได้โดยสะดวก รวมทั้งเป็นแหล่งที่มีการทำการค้าสินค้าประเภทเดียวกันเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการประหยัดจากภายนอก (External Economies) โดยในที่นี้เป็นการประหยัดเมื่อแต่ละหน่วยธุรกิจมีการดำเนินธุรกิจอยู่ในย่านเดียวกัน ทำให้เสียค่าขนส่งสินค้าต่ำกว่าการแยกไปตั้งกิจการอยู่ห่างออกไป และเสียต้นทุนด้านอื่น ๆ เช่น ค่าโฆษณา น้อยลง เนื่องจากเมื่อผู้ซื้อต้องการซื้อสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผู้ซื้อสามารถเดินทางมาซื้อได้ที่ละแวกนี้เลยเพราะรู้ว่าเป็นแหล่งจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีให้เลือกมากมายและราคาถูก ผู้ขายไม่ต้องเสียค่าโฆษณาเท่ากับที่ไปตั้งกิจการที่อื่นซึ่งไม่ใช่แหล่งจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งผลจากการประหยัดภายนอกนี้จะทำให้หน่วยธุรกิจสามารถลดต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยให้ต่ำลงได้

การประหยัดภายนอกยังอาจเกิดเนื่องจากสาเหตุอื่น ๆ ได้ เป็นต้นว่า เมื่อเกิดความก้าวหน้าทางวิทยาการ มีการค้นคว้าหาวัสดุชนิดใหม่ ๆ ที่มีต้นทุนต่ำลงหรือมีคุณภาพสูงขึ้นมาใช้ในการผลิต หน่วยธุรกิจที่มีการใช้วัสดุชนิดดังกล่าวในการผลิตย่อมสามารถลดต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยให้ต่ำลงได้เช่นกัน

เมื่อพิจารณาถึงการจ้างงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก พบว่าทุกกิจการมีการจ้างแรงงานหญิงเป็นจำนวนมาก โดยเกือบทั้งหมดของการจ้างงานรวม 165 คน เป็นแรงงานหญิงถึง 140 คน ในขณะที่มีการจ้างแรงงานชายเพียง 25 คนเท่านั้น ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กพบว่าสาเหตุที่มีการใช้แรงงานเพศหญิงมากกว่าแรงงานเพศชายนั้น เนื่องมาจากการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปต้องอาศัยความละเอียดและประณีตเป็นพิเศษ ซึ่งแรงงานเพศหญิงจะมีทักษะในด้านนี้มากกว่าแรงงานเพศชาย ดังนั้นเจ้าของกิจการจึงมักจ้างแรงงานหญิงเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่แรงงานเพศชายในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กนี้มักทำหน้าที่ในการขนของและส่งของมากกว่า

ผลจากแบบสอบถามพบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานไร้ฝีมือเป็นสัดส่วนที่สูง กล่าวคือ มีการจ้างแรงงานประเภทนี้ 830 คน หรือประมาณครึ่งหนึ่งของการจ้างแรงงานทั้งหมด รองลงมาคือแรงงานกึ่งฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือตามลำดับ ซึ่งสาเหตุที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีการจ้างแรงงานไร้ฝีมือเป็นจำนวนมากเนื่องจาก แรงงานเหล่านี้ไม่มีประสบการณ์ในการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาก่อน ไม่สามารถสมัครทำงานในกิจการเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางและขนาดใหญ่ซึ่งต้องใช้ความชำนาญและมีมือได้ จึงหันมาสมัครงานในกิจการขนาดเล็กแทน นอกจากนั้นกิจการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมักตัดเย็บเสื้อผ้าที่มีคุณภาพไม่สูงและมีขั้นตอนการตัดเย็บที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ประกอบกับค่าแรงของแรงงานกลุ่มนี้ไม่สูงมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจึงนิยมจ้างแรงงานไร้ฝีมือเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต ซึ่งจะช่วยให้หน่วยธุรกิจของตนสามารถแข่งขันกับคู่แข่งอื่นได้

ข. กิจการขนาดกลาง จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพบว่า กิจการเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางส่วนใหญ่เปิดดำเนินการมานานกว่า 10 ปี มีเพียงกิจการเดียวเท่านั้นที่เพิ่งเปิดดำเนินการมาน้อยกว่า 5 ปี โดยอายุเฉลี่ยของกิจการที่ได้ทำการสำรวจพบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมีการเปิดดำเนินการมาโดยเฉลี่ย 14 ปี ในที่นี้กิจการที่เปิดดำเนินการมา

นานที่สุดได้เริ่มดำเนินงานเมื่อปี 2507 ซึ่งในการเริ่มดำเนินงานมีเพียงกิจการเดียวที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงทุนจดทะเบียนเมื่อเริ่มดำเนินงานของกลุ่มกิจการขนาดกลางพบว่า ทุกกิจการที่ได้ทำการสำรวจต่างมีทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น โดยทุนจดทะเบียนส่วนใหญ่มีมูลค่าไม่มากนัก กล่าวคือประมาณ 1 - 2 ล้านบาท ทั้งนี้มีเพียง 1 กิจการเท่านั้นที่มีทุนจดทะเบียนสูงถึง 300 ล้านบาท

ในจำนวนบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนนั้นพบว่า เป็นทุนของชาวไทยทั้งหมดร้อยละ 100 มิได้มีการร่วมทุนกับชาวต่างประเทศเลย ยกเว้นกิจการ 1 แห่งที่มีการร่วมทุนกับชาวต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของทุนจดทะเบียนร้อยละ 80 ของกิจการนี้ยังเป็นทุนของชาวไทย มีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้นที่เป็นทุนของชาวต่างประเทศ

เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางส่วนใหญ่มีที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพเช่นเดียวกัน มีเพียงแห่งเดียวที่มีสำนักงานอยู่ในกรุงเทพแต่โรงงานอยู่ที่จังหวัดนครปฐม โดยอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางนี้ ส่วนใหญ่มีสถานที่ตั้งโรงงานกระจายกันไป ไม่ว่าจะเป็นเขตธนบุรี ดินแดง เพชรบุรี หรือ ราชบุรีบูรณะ ไม่ได้ตั้งอยู่ในแหล่งเดียวกันเหมือนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก

จำนวนแรงงานของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางที่ได้จากการสำรวจแบ่งเป็นแรงงานหญิงจำนวน 872 คน และแรงงานชายจำนวน 326 คน นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาทางด้านทักษะของแรงงานพบว่า แต่ละกิจการมีสัดส่วนของแรงงานมีฝีมือ แรงงานกึ่งฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือ ที่แตกต่างกันออกไป บางกิจการมีการเน้นใช้แรงงานมีฝีมือเป็นหลัก ในขณะที่บางแห่งมีการใช้แรงงานไร้ฝีมือเป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาภาพรวมของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางเห็นได้ว่า สัดส่วนของแรงงานมีฝีมือมีมากที่สุด คือ 491 คน รองลงมาคือแรงงานกึ่งฝีมือ 368 คน และแรงงานไร้ฝีมือ 339 คน ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการพบว่า กิจการเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมีการใช้แรงงานมีฝีมือและกึ่งฝีมือในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากสินค้าที่ทำการผลิตจะมีความซับซ้อนพอสมควร รวมทั้งสินค้าเหล่านี้ยังต้องอาศัยความละเอียดและประณีตด้วย ดังนั้นแรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่จึงเป็นแรงงานเทศหญิงที่มีประสบการณ์ในการทำงานและมีความเชี่ยวชาญมาบ้าง

แต่อย่างไรก็ตามสัดส่วนของการจ้างแรงงานไร้ฝีมือในกิจการขนาดกลางนี้มีได้แตกต่างจากสัดส่วนการจ้างแรงงานกึ่งฝีมือมากนัก เนื่องจากหลาย ๆ กิจการมีการผลิตสินค้าในรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน จึงยังคงมีการจ้างแรงงานไร้ฝีมือเพื่อทำการผลิตส่วนหนึ่งด้วย

ค. กิจการขนาดใหญ่ กิจการขนาดใหญ่ที่ได้ทำการสำรวจ มีการดำเนินกิจการมากมายนานกว่า 10 ปีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกิจการที่เปิดดำเนินการมานานที่สุดได้เริ่มกิจการเมื่อปี พ.ศ. 2510 และกิจการที่เปิดดำเนินการหลังสุดเริ่มดำเนินการเมื่อปี 2535 อายุเฉลี่ยของกิจการในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ที่ได้สำรวจมาคือ 13.5 ปี ในจำนวนกิจการทั้งหมดของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีกิจการ 4 แห่งที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ทางด้านทุนจดทะเบียนของกิจการในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ นั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงประมาณ 1 - 15 ล้านบาท แต่มีเพียง 1 แห่งเท่านั้นที่มีทุนจดทะเบียนสูงถึง 40 ล้านบาท

ในการลงทุนของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่นี้พบว่า กิจการมากกว่าครึ่งหนึ่งของข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเป็นทุนของชาวไทยทั้งหมด และส่วนที่เหลือเป็นการร่วมทุนกับชาวต่างประเทศ โดยร่วมทุนในสัดส่วนที่แตกต่างกันออกไป บางกิจการมีทุนของชาวต่างประเทศร้อยละ 20 - 25 แต่ส่วนใหญ่จะเป็นทุนของชาวต่างประเทศในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับทุนของชาวไทยคือ ร้อยละ 48 - 49 อย่างไรก็ตาม ไม่มีกิจการใดที่เป็นทุนของชาวต่างประเทศเกินร้อยละ 50 เลย

สำหรับสถานที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ นั้น จากการสำรวจครั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่จะมีแหล่งผลิตอยู่ตามต่างจังหวัด เช่น สมุทรปราการ สมุทรสาคร ชลบุรี ฉะเชิงเทรา นนทบุรี และปทุมธานี มีเพียง 6 กิจการเท่านั้นที่มีแหล่งผลิตอยู่ในกรุงเทพฯ ทั้งนี้เป็นผลมาจากอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีการจ้างงานเป็นจำนวนมาก และต้องใช้สถานที่ที่มีขนาดใหญ่ ด้วย การทำการผลิตในการกรุงเทพฯ จึงไม่สะดวก ประกอบกับแหล่งแรงงานส่วนใหญ่อยู่ตามแถบชานเมือง จึงทำให้อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่นิยมตั้งอยู่ตามชานเมืองเป็นส่วนมาก

ทางด้านการจ้างแรงงานของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่จำนวน 16 แห่งที่ได้ทำการสำรวจ มีการจ้างแรงงาน 14,036 คน แบ่งเป็นแรงงานเพศชายจำนวน 1,643 คน ในขณะที่มีการจ้างแรงงานหญิงถึง 12,393 คน จากจำนวนการจ้างแรงงานทั้งหมดใน

อุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ สามารถจำแนกเป็นแรงงานมีฝีมือร้อยละ 9,185 คน แรงงานกึ่งฝีมือ 2,496 คน และแรงงานไร้ฝีมือ 2,175 คน ส่วนอีก 180 คนที่เหลือมิได้จำแนกประเภทของแรงงานตามทักษะในการทำงาน ทั้งนี้ เห็นได้ว่าโรงงานขนาดใหญ่มักจ้างแรงงานที่มีฝีมือในการผลิต ซึ่งจากการสำรวจพบว่า สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ และในการผลิตนี้ต้องให้แรงงานที่มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการและคุณภาพที่ต่างประเทศกำหนดให้ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงเน้นการจ้างแรงงานที่มีฝีมือเป็นหลัก

4.2 โครงสร้างการผลิต

4.2.1 แรงงานในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

อุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยแรงงานมาก อุตสาหกรรมหนึ่งในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2536 มีการจ้างงานในอุตสาหกรรมนี้เป็นจำนวนกว่า 1 ล้านคน โดยจำนวนแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นหลัก ทั้งนี้จากการสำรวจพบว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีการจ้างงานรวม 5,991 คน เป็นแรงงานเพศหญิง 3,170 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.91 และแรงงานเพศชาย 2,821 คน หรือร้อยละ 47.09 ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมดที่สำรวจมีการจ้างแรงงานรวม 15,399 คน เป็นแรงงานเพศหญิง 13,405 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 87.05 และแรงงานชาย 1,994 คน คิดเป็นร้อยละ 12.95

เมื่อพิจารณาด้านทักษะในการทำงานพบว่า ในจำนวนกิจการที่จ้างแรงงานตามทักษะในการทำงาน แรงงานในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ส่วนใหญ่เป็นแรงงานมีฝีมือ รองลงมาคือแรงงานกึ่งฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือ ตามลำดับ ส่วนแรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 50.31 รองลงมาคือ แรงงานกึ่งฝีมือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.48 และแรงงานมีฝีมือร้อยละ 21.21 สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมีสัดส่วนของแรงงานมีฝีมือสูงที่สุดคือร้อยละ 40.98 รองลงมาคือแรงงานกึ่งฝีมือ มีสัดส่วนร้อยละ 30.72 และแรงงานไร้ฝีมือร้อยละ 28.30 เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลาง ผลการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีสัดส่วนของแรงงานมีฝีมือในสัดส่วนที่มากที่สุด รองลงมาคือแรงงานกึ่งฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือ โดยมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 65.44 17.78 และ 15.50 ตามลำดับ

จากผลการสัมภาษณ์และแบบสอบถามพบว่า จุดสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีขั้นตอนการผลิตที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ประกอบกับผลิตภัณฑ์เหล่านั้นส่วนใหญ่ไม่ต้องการความละเอียดและประณีตมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจึงสามารถใช้แรงงานที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการตัดเย็บเสื้อผ้ามาก่อนมาทำการผลิตได้ โดยในการนี้เจ้าของกิจการต้องฝึกสอนให้แรงงานไร้ฝีมือเหล่านี้เป็นงาน ซึ่งอาจใช้วิธีให้เรียนรู้งานจากพนักงานที่เป็นงานอยู่ก่อนแล้ว หรือให้งานให้ใหม่ด้วยตนเอง นอกจากนี้การที่ค่าแรงของแรงงานเหล่านี้ยังคงมีราคาถูกก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เจ้าของกิจการนิยมใช้แรงงานไร้ฝีมือด้วย ในทางตรงกันข้าม จุดสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางและขนาดใหญ่มักทำการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงกว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ซึ่งในการผลิตนั้นมีขั้นตอนที่ซับซ้อนมากกว่าและยังต้องอาศัยความชำนาญและความประณีตในการตัดเย็บ จึงมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานที่มีฝีมือและกึ่งมีฝีมือเป็นส่วนใหญ่ โดยกิจการเหล่านี้จะทำการรับสมัครแรงงานที่เคยมีประสบการณ์ในการตัดเย็บเสื้อผ้ามาบ้าง เพื่อจะได้ไม่ต้องทำการฝึกสอนมากนัก ซึ่งค่าแรงของแรงงานมีฝีมือและกึ่งมีฝีมือจะสูงกว่าค่าแรงของแรงงานไร้ฝีมือ แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการก็สามารถยอมรับได้เนื่องจากสินค้าที่ผลิตได้เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงเช่นกัน

อย่างไรก็ดีเมื่อเปรียบเทียบระหว่างประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานในแต่ละอุตสาหกรรมพบว่า ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ 5 รายจากจำนวนที่ได้ทำการสำรวจทั้งหมด 8 ราย มีความเห็นว่าแรงงานในกิจการของตนมีประสิทธิภาพทัดเทียมกับแรงงานในกิจการอื่น ๆ ส่วนที่เหลือมีความคิดเห็นว่าแรงงานในกิจการของตนมีประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่า (ดังแสดงในตาราง 4.1) สำหรับความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้ง 3 ขนาดมีความเห็นว่าแรงงานในกิจการของตนมีประสิทธิภาพทัดเทียมกับกิจการอื่น ๆ เช่นเดียวกัน

นอกจากแรงงานที่ใช้ในการผลิตแล้ว บุคลากรที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอไม่น้อยไปกว่ากันคือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีหน้าที่คอยแนะนำและดูแลกระบวนการผลิต จากการสำรวจครั้งนี้พบว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีจำนวนผู้เชี่ยวชาญรวมเท่ากับ 126 คน แบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญชาวไทย 79 คน หรือร้อยละ 62.70 และผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศ 47 คน หรือร้อยละ 37.30 โดยผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์นี้เป็นผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่น 41 คน และผู้เชี่ยวชาญชาวไต้หวัน 6 คน สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้นพบว่า

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีการจ้างผู้เชี่ยวชาญเพื่อควบคุมดูแลงานและแนะนำการผลิตเพียง 8 คน ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นชาวไทยทั้งสิ้น ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญรวม 33 คน แบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญชาวไทย 31 คน และผู้เชี่ยวชาญชาวต่างชาติ 2 คน ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่จำนวนผู้เชี่ยวชาญรวมเท่ากับ 354 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญชาวไทย 296 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 83.62 และผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศ 58 คน หรือร้อยละ 16.38 ในจำนวนผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่นี้เป็นชาวฮ่องกง 56 คน ได้หวัน 1 คน และ ฝรั่งเศส 1 คน

ในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของแรงงานนั้น ในแต่ละกิจการมีวิธีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้พบว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถโดยการฝึกงานภายในบริษัทเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับวิธีการอื่น ๆ ดังตารางที่ 4.2 นอกจากนี้วิธีการฝึกงานภายในบริษัทแล้วยังมีการส่งให้แรงงานเหล่านั้นไปปฏิบัติงานในบริษัทแม่ การจัดอบรมพิเศษให้กับแรงงานด้วย สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กนั้นพบว่า ส่วนใหญ่มีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของแรงงานด้วยการฝึกงานในบริษัท การฝึกงานนอกบริษัท การจัดอบรมพิเศษ และการให้หัวหน้างานถ่ายทอดความรู้ให้ด้วย อย่างไรก็ตามมีเพียง 2 กิจการที่ไม่มีส่งเสริมและปรับปรุงระดับฝีมือของคนงานเลย ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางส่วนมากมีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของแรงงานด้วยการฝึกงานในบริษัทเช่นกัน รองลงมาคือการจัดอบรมพิเศษ สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีการฝึกงานให้กับแรงงานในกิจการคิดเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดเช่นกัน รองลงมาคือการจัดอบรมพิเศษ และการส่งไปปฏิบัติงานในบริษัทแม่ ตามลำดับ

สำหรับการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากรในระดับชั้นหัวหน้างานและผู้บริหารระดับสูงนั้นพบว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้กับบุคลากรกลุ่มนี้ด้วยการจัดฝึกอบรมให้เป็นพิเศษเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับวิธีการอื่น ๆ นอกจากนี้วิธีการนี้แล้วยังมีการส่งกลุ่มผู้บริหาร วิศวกร ผู้ชำนาญไปเยี่ยมชมกิจการในต่างประเทศ การวางข้อกำหนดทางด้านการศึกษาทางเทคนิค และการฝึกอบรมบุคลากรผู้บริหารระดับสูงทั้งภายในประเทศและต่างประเทศด้วย (ดังแสดงในตารางที่ 4.2) อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเกือบทั้งหมดไม่มีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากรระดับหัวหน้างานและผู้บริหารเลย มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้บุคลากรระดับสูง โดย

ตารางที่ 4.2 : รูปแบบการส่งเสริมและปรับปรุงความสามารถของแรงงาน

	จุดสาทรรม เส้นใยประตติษฐ	จุดสาทรรมเพื่อค้า้า้ารูป		
		รณาคเล็ก	รณาคกลาง	รณาคใหญ่
ก. รูปแบบการส่งเสริมและปรับปรุงความสามารถของแรงงาน				
ฝึกงานภายในบริษัท	5	8	11	16
ฝึกงานนอกบริษัท	2	1	0	3
ส่งไปปฏิบัติงานยังบริษัทอื่นภายในประเทศ	0	0	1	3
ส่งไปปฏิบัติงานหรือฝึกงานที่บริษัทแม่	4	0	0	4
ให้ลาศึกษาต่อ	1	0	1	1
จัดโครงการฝึกอบรมขึ้นเป็นพิเศษ	3	1	3	6
อื่น ๆ	1	1	1	1
ไม่มี	0	2	0	0
ข. รูปแบบการส่งเสริมและปรับปรุงความสามารถของพนักงานระดับสูง				
การส่งกลุ่มผู้บริหาร วิศวกร ผู้ชำนาญการ เยี่ยมชมกิจการในต่างประเทศ	4	0	3	4
การส่งบุคลากรเข้าไประกบร่วมงานในรันทอนต่าง ๆ	0	0	4	7
วางร้อกำหนดทางด้านการฝึกอบรมทางด้านเทคนิค	4	0	2	4
ฝึกอบรมบุคลากรผู้บริหารระดับสูง ทั้งในประเทศและนอกประเทศ	4	0	2	5
ฝึกอบรมบุคลากรหัวหน้างาน ทั้งในประเทศและนอกประเทศ	6	0	2	8
อื่น ๆ	0	2	1	5
ไม่มี	0	11	3	0

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นการฝึกอบรมจากหัวหน้าคนงานหรือผู้ที่มีความรู้อยู่แล้วซึ่งอยู่ภายในกิจการนั้น ๆ ส่วนทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากรชั้นสูงด้วยการส่งบุคลากรเหล่านั้นเข้าไปประกบร่วมงานในชั้นตอนต่าง ๆ รองลงมาคือการส่งกลุ่มผู้บริหาร วิศวกร เยี่ยมชมกิจการในต่างประเทศ และมีการเพิ่มพูนความสามารถด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การว่าจ้างบริษัทหรือผู้ชำนาญงานในอุตสาหกรรมนั้นจากหน่วยงานอื่น ๆ มาทำการสอนงานให้ อาทิเจ้าหน้าที่จากสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย เป็นต้น ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากรชั้นสูงด้วยวิธีการฝึกอบรมหัวหน้างานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับวิธีอื่น ๆ รองลงมาคือการส่งบุคลากรเข้าประกบร่วมงานในชั้นตอนต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีวิธีการเพิ่มพูนความรู้ในรูปแบบอื่นอีกด้วย เช่น บางบริษัทมีการนำวิธีการผลิตแบบใหม่ ๆ จากต่างประเทศมาใช้ในกิจการของตนโดยมีการให้ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาทำการถ่ายทอดความรู้ให้ หรือบางแห่งมีการส่งบุคลากรระดับหัวหน้าเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าจากบริษัทที่เป็นผู้ว่าจ้างให้ทำการผลิต เป็นต้น

4.2.2 เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต

เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอนั้นเป็นเครื่องจักรที่ผู้ผลิตซื้อมาจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเครื่องจักรบางส่วนเป็นเครื่องจักรที่ใช้แล้วและบางส่วนเป็นเครื่องจักรใหม่ การที่เจ้าของกิจการมีการเลือกใช้เครื่องจักรเท่านั้น เนื่องจากเครื่องจักรใหม่มีราคาแพง นอกจากนั้นหากเป็นเครื่องจักรที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศก็ต้องมีการเสียภาษีด้วย ดังนั้นเพื่อเป็นการประหยัดและลดต้นทุนในการผลิต หลาย ๆ กิจการจึงนิยมใช้เครื่องจักรที่ใช้แล้วแต่ยังคงมีสภาพดีมาทำการผลิต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่นิยมใช้จักรใช้แล้วเป็นจำนวนมาก จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเสื้อผ้านักค้าปลีกขนาดเล็กพบว่า บางรายมีการนำเครื่องจักรของตนที่ใช้แล้วไปขายต่อและแลกซื้อจักรใหม่มาแทน ทั้งนี้เจ้าของกิจการจะได้รับส่วนลดในการซื้อจักรใหม่ด้วย นอกจากนั้นผู้ผลิตบางรายมีการเดินทางไปต่างประเทศเพื่อซื้อชิ้นส่วนจักรที่สำคัญ เช่น หัวจักร กลับมาโดยมิได้ซื้อในรูปของจักรที่พร้อมใช้งานได้ทันทีเนื่องจากมีราคาแพงและต้องเสียภาษีในการนำเข้า หากแต่เมื่อกลับมาถึงประเทศไทยแล้วผู้ผลิตเหล่านั้นจะหาซื้อส่วนประกอบอื่น ๆ ของจักร เช่น มอเตอร์ นำมาประกอบเข้าเป็นจักรที่สมบูรณ์เพื่อใช้ในการผลิตต่อไป

จากการศึกษาพบว่า แหล่งที่มาของเครื่องจักรที่ใช้ผลิตในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์จำนวน 6 กิจการ ได้มาจากต่างประเทศทั้งสิ้น โดยเป็นเครื่องจักรจากประเทศญี่ปุ่น เยอรมนี และ ไต้หวัน ส่วนอีก 2 กิจการเป็นการใช้เครื่องจักรจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเกือบทั้งหมดใช้เครื่องจักรจากภายในประเทศเพียงอย่างเดียว มีเพียง 1 แห่งเท่านั้นที่ใช้เครื่องจักรจากประเทศไต้หวัน ดังตารางที่ 4.3 ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมีกิจการที่ใช้เครื่องจักรจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศรวมกันมากกว่าครึ่งหนึ่งของกิจการที่ได้ทำการสำรวจ โดยมีการซื้อเครื่องจักรจากประเทศฮ่องกง สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมนี และไต้หวัน รองลงมาเป็นการใช้เครื่องจักรภายในประเทศเพียงอย่างเดียว มีเพียง 1 กิจการเท่านั้นที่ใช้เครื่องจักรจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียวในการผลิต ส่วนกิจการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ที่มีการใช้เครื่องจักรจากทั้งในประเทศและต่างประเทศมีจำนวน 8 กิจการหรือเท่ากับครึ่งหนึ่งของกิจการที่ได้ทำการสำรวจ รองลงมาคือกิจการที่ใช้เครื่องจักรจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียว มีจำนวน 6 กิจการ และกิจการที่ใช้เครื่องจักรภายในประเทศทั้งหมดมี 2 กิจการ โดยเป็นเครื่องจักรจากประเทศไต้หวัน ญี่ปุ่น เยอรมนี ฮ่องกง และสหรัฐอเมริกา เช่นเดียวกัน

ทางด้านมูลค่าของเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตนั้นพบว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีมูลค่าของเครื่องจักรที่สูงมาก โดยมีมูลค่าตั้งแต่ 200 ล้านบาทขึ้นไป จนถึง 5,255 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าเครื่องจักรของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีมูลค่าตั้งแต่ 30,000 บาทจนถึง 10 ล้านบาท มูลค่าเครื่องจักรของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมีมูลค่าตั้งแต่ 3 ล้านบาท ถึง 20 ล้านบาท และมูลค่าเครื่องจักรของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีมูลค่าตั้งแต่ 6 ล้านบาทจนถึง 1,000 ล้านบาท เห็นได้ชัดว่ามูลค่าของเครื่องจักรในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีมูลค่าสูงที่สุด รองลงมาคือเครื่องจักรในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และ ขนาดเล็กตามลำดับ ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์พบว่า อุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีการผลิตสินค้าที่มีความซับซ้อนกว่าอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขั้นตอนบางขั้นตอนหากใช้เครื่องจักรแทนแรงงานมนุษย์จะทำให้ได้ผลงานที่ดีกว่า รวมทั้งบางขั้นตอนหากใช้แรงงานมนุษย์จะสิ้นเปลืองเวลามาก ดังนั้นเพื่อเป็นการประหยัดเวลาและแรงงาน โรงงานขนาดใหญ่จึงมีการลงทุนในด้านเครื่องจักรในสัดส่วนที่สูงกว่าอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ซึ่งการเลือกใช้เครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูงจะก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาดในการผลิต เครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูงที่ถูก

ตารางที่ 4.3 : แหล่งที่มาของเครื่องจักรและวัสดุพิมพ์ที่ใช้ในการผลิต

	อุตสาหกรรม สิ้นในบัญชี	อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ก. แหล่งที่มาของเครื่องจักร				
เครื่องจักรภายในประเทศเพียงอย่างเดียว	0	12	4	2
เครื่องจักรจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียว	6	1	1	6
เครื่องจักรจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ	2	0	6	8
ข. แหล่งที่มาของวัสดุพิมพ์				
วัสดุพิมพ์ภายในประเทศ	2	11	4	3
วัสดุพิมพ์จากต่างประเทศ	3	0	1	1
วัสดุพิมพ์จากทั้งในประเทศและต่างประเทศ	3	2	6	12

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นำมาใช้ผลิตสินค้าให้กับหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่จะช่วยให้หน่วยธุรกิจผลิตสินค้าได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก คู่กับต้นทุนค่าเครื่องจักรที่ต้องจ่ายเพิ่ม

การที่หน่วยธุรกิจขนาดใหญ่มีการลงทุนในด้านของเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตโดยใช้เครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพการผลิตสูงมีผลให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลงในระยะยาว ทำให้เส้น LAC ของหน่วยธุรกิจค่อย ๆ ลดลง ซึ่งการลดลงของต้นทุนเมื่อหน่วยธุรกิจมีการลงทุนในด้านเครื่องจักรนี้ทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า "การประหยัดต่อขนาด" (Economies of Scale) นอกจากนี้ การประหยัดต่อขนาดยังอาจเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น

ก) ระบบการผลิตขนาดใหญ่ (Mass Production) ซึ่งเป็นการผลิตคราวละมาก ๆ ช่วยประหยัดเวลา และลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นลง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลง

ข) เมื่อปริมาณการผลิตมีการขึ้น ต้นทุนคงที่ต่าง ๆ จะถูกกระจายออกไปมากขึ้น เป็นผลให้ต้นทุนต่อหน่วยลดลง

ค) หน่วยธุรกิจมีการแบ่งงานกัน ทำให้แรงงานทำหน้าที่เฉพาะในด้านหนึ่ง ๆ (Division of Labour) ส่งผลให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) ผลได้จากการผลิตย่อมสูงขึ้น ลดต้นทุนการผลิตลงได้

ง) เมื่อกิจการมีขนาดใหญ่จึงมีโอกาสนำเครื่องมือเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูงและราคาแพงมาใช้ในกิจการ ซึ่งกิจการขนาดเล็กจะไม่ลงทุนในด้านนี้เนื่องจากไม่คุ้ม เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงนี้จะช่วยลดต้นทุนได้อีกทางหนึ่ง

จ) หน่วยธุรกิจยังได้ผลประโยชน์จากทางอื่น ๆ จากการขยายปริมาณการผลิตออกไปด้วย เช่น การซื้อปัจจัยการผลิตทีละมาก ๆ ทำให้ซื้อได้ในราคาที่ถูกลง การขนส่งสินค้าไปยังผู้บริโภคคราวละมาก ๆ ก็ช่วยลดต้นทุนได้เช่นกัน

4.2.3 วัตถุดิบในการผลิต

การผลิตเส้นใยประดิษฐ์ของประเทศไทยในปัจจุบันมีการผลิตเส้นใย 4 ชนิด คือ โพลีเอสเตอร์ ไนลอน อะคริลิก และเรยอน โดยใช้สารเคมีที่แตกต่างกันไปในการผลิต กล่าวคือเส้นใยโพลีเอสเตอร์ใช้ Ethylene Glycol (EG) และ Pure Terephthalic Acid (PTA) ในการผลิต ส่วนเส้นใยไนลอนใช้ Caprolactam เป็นวัตถุดิบในการผลิต สำหรับวัตถุดิบที่ใช้ผลิตเส้นใยอะคริลิกคือ

Acrylonitrile และการผลิตเส้นใยเรยอนใช้เยื่อไม้หรือเศษฝ้ายเป็นวัตถุดิบ ซึ่งสารเคมีเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศแทบทั้งสิ้น

จากผลการสำรวจพบว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ 3 กิจการมีการใช้วัตถุดิบที่นำเข้าจากต่างประเทศในการผลิตสินค้าทั้งหมด (ตารางที่ 4.3) โดยเป็นการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ นอกจากนี้อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์อีก 3 กิจการมีการใช้วัตถุดิบจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศประกอบกัน แต่มีการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ในการผลิต ในจำนวนนี้เป็นวัตถุดิบที่สำคัญ เช่น คาร์โบรแลคตัม และสารเคมีอื่น ๆ ส่วนวัตถุดิบภายในประเทศมีการใช้ในสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับวัตถุดิบจากต่างประเทศ ทางด้านอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ที่มีการใช้วัตถุดิบทั้งหมดจากภายในประเทศมีเพียง 2 โรงงานเท่านั้น

เมื่อพิจารณาทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปพบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนมากใช้วัตถุดิบภายในประเทศผลิตสินค้าทั้งหมด มีเพียง 2 กิจการเท่านั้นที่ใช้ทั้งวัตถุดิบจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในการผลิต ในขณะที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมากกว่าครึ่งหนึ่งของกิจการที่ได้สำรวจมีการใช้วัตถุดิบจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศทำการผลิต รองลงมาคือกิจการที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศผลิตสินค้ามีจำนวน 4 กิจการ ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีสัดส่วนของการใช้วัตถุดิบจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศร่วมกันในการผลิตมี 12 แห่งจากทั้งหมด 16 แห่ง รองลงมาคือกิจการที่ใช้วัตถุดิบจากในประเทศมีจำนวน 3 แห่งและกิจการที่ใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียวในการผลิตมีจำนวน 1 แห่ง ตามลำดับ

ผลการศึกษาระดับต้นแสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีสัดส่วนของการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศร่วมกับวัตถุดิบภายในประเทศสูงที่สุด ทั้งนี้เป็นผลมาจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีการผลิตสินค้าที่ได้รับการว่าจ้างจากต่างประเทศ หรือเป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งสินค้าเหล่านั้นมักมีการกำหนดมาตรฐานและควบคุมคุณภาพไว้อย่างแน่นอน รวมทั้งยังมีการกำหนดให้ใช้วัตถุดิบด้วย เช่น ฝ้าย ไซป กระดุม จากประเทศผู้ว่าจ้างทำการผลิต หรือผู้สั่งซื้อสินค้าเพื่อให้ได้คุณภาพสินค้าตามที่ต้องการ ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศร่วมกับวัตถุดิบจากภายในประเทศ

ในสัดส่วนที่สูง ส่วนกิจการเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางนั้นก็มีการผลิตเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ และผลิตตามคำสั่งของต่างประเทศด้วยเช่นกัน แต่เมื่อคิดเป็นสัดส่วนแล้วพบว่ามีย่อยกว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กนั้นส่วนใหญ่เป็นกิจการที่ผลิตสินค้าจำนวนไม่มาก คุณภาพไม่สูง และการผลิตนั้นเน้นการจำหน่ายแก่กลุ่มลูกค้าภายในประเทศมากกว่า จึงไม่มีการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศในการผลิตเท่าใดนัก

4.2.4 เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต

ปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอมีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการผลิตที่หลากหลายขึ้นกว่าในอดีต มีการรับเทคโนโลยีจากต่างประเทศเพื่อช่วยในการผลิตของตน โดยแหล่งที่มาของเทคโนโลยีดังกล่าวมีหลายแหล่ง เช่น ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากบริษัทแม่ บริษัทอื่น ในต่างประเทศ และ บริษัทอื่น ๆ ในประเทศ เป็นต้น

ทั้งนี้ผลจากการสำรวจพบว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์จำนวน 6 กิจการได้รับเทคโนโลยีในการผลิตมาจากบริษัทแม่ทั้งสิ้น ส่วนที่เหลืออีก 2 กิจการเป็นการรับเทคโนโลยีมาจากบริษัทอื่น ๆ ในต่างประเทศที่มีใช่บริษัทแม่ ดังแสดงในตารางที่ 4.4 ในขณะที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีมาจากบริษัทอื่น ๆ ในประเทศ โดยได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้วยการซื้อเครื่องจักรจากบริษัทเหล่านั้น ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมีการรับเทคโนโลยีส่วนใหญ่จากบริษัทอื่น ๆ ในต่างประเทศและบริษัทอื่น ๆ ในประเทศคิดเป็นสัดส่วนที่เท่ากัน คือ 5 กิจการ โดยรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในรูปของการซื้อเครื่องจักรในการผลิตจากทั้งบริษัทภายในประเทศและบริษัทจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามก็ยังมีอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากบริษัทแม่ ทั้งนี้เป็นผลจากการที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางเกือบทั้งหมดเป็นกิจการของชาวไทย มิได้เป็นสาขาหรือมีการร่วมทุนกับชาวต่างประเทศ เพราะฉะนั้นการรับเทคโนโลยีส่วนใหญ่จึงมิได้เป็นการรับจากบริษัทแม่โดยตรง สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากทั้งบริษัทอื่น ๆ ในต่างประเทศ 6 แห่ง บริษัทแม่ 4 แห่ง และบริษัทอื่น ๆ ในประเทศ 4 แห่ง นอกจากแหล่งที่มาของเทคโนโลยีดังกล่าวแล้ว บางกิจการยังมีแหล่งที่มาของเทคโนโลยีจากที่อื่น ๆ อีกด้วย กล่าวคือเทคโนโลยีของบางบริษัทนั้นเป็นเทคโนโลยีของตนเอง มิได้รับมาจากบริษัทอื่นแต่อย่างใด

ตารางที่ 4.4 : แหล่งที่มาของเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต

	อุตสาหกรรม เส้นใยประดิษฐ์	อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ก. แหล่งที่มาของเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต				
บริษัทแม่	6	0	1	4
บริษัทที่ร่วมทุนอื่น ๆ ที่มีบริษัทแม่	0	0	0	0
บริษัทอื่น ๆ ในต่างประเทศ	2	0	5	6
บริษัทอื่น ๆ ในประเทศ	0	11	5	4
อื่น ๆ	0	1	1	2
ไม่มี	0	1	0	0
ข. ประเภทของเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต				
เทคโนโลยีขั้นสูง (อัตโนมัติมาก)	3	0	2	1
เทคโนโลยีขั้นกลาง	5	0	1	5
เทคโนโลยีที่ใช้แรงงานมาก (อัตโนมัติน้อย)	0	12	8	10

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาถึงประเภทของเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตนั้น พบว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ส่วนใหญ่มีการใช้เทคโนโลยีชั้นกลาง ซึ่งยังต้องอาศัยทั้งแรงงานมนุษย์และเครื่องจักรประกอบกัน โดยมีสัดส่วนของการใช้เทคโนโลยีชั้นกลางมากที่สุดเมื่อเทียบกับเทคโนโลยีประเภทอื่น คือ 5 กิจกรรม (ตารางที่ 4.4) นอกจากนั้นเป็นเทคโนโลยีชั้นสูงที่เน้นการใช้เครื่องจักรทั้งสิ้น ในทางตรงกันข้าม สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กทั้งหมด เป็นการใช้เทคโนโลยีที่เน้นใช้แรงงาน ขณะที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางมีการใช้เทคโนโลยีที่ใช้แรงงานมากเป็นส่วนใหญ่ คือ 8 กิจกรรม รองลงมาคือเทคโนโลยีชั้นสูง และเทคโนโลยีชั้นกลางตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีสัดส่วนของเทคโนโลยีที่อาศัยแรงงานมากสูงสุด คือ จำนวน 10 กิจกรรมจาก 16 กิจกรรม รองลงมาคือเทคโนโลยีชั้นกลาง จำนวน 5 กิจกรรมและ เทคโนโลยีชั้นสูง 1 กิจกรรม

จากประเภทของเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตแสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีชั้นกลางถึงชั้นสูงในการผลิตทั้งหมด ในขณะที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้นมักใช้เทคโนโลยีชั้นกลางถึงเทคโนโลยีที่ต้องอาศัยแรงงานมนุษย์ในการผลิตเป็นหลัก ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่ต่างไปจากอุตสาหกรรมอื่นมากนัก นั่นคือ ธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนสูงมักจะใช้เทคนิคการผลิตแบบทุนมาก - แรงงานน้อย (Capital Intensive) ในขณะที่ธุรกิจขนาดเล็กมักจะใช้เทคนิคการผลิตแบบทุนน้อย - แรงงานมาก (Labour Intensive)

ในการรับเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตนั้น มีรูปแบบของการรับเทคโนโลยีที่แตกต่างกันไป เช่น การทำสัญญาซื้อขายเทคโนโลยี การกำหนดข้อตกลงความช่วยเหลือทางเทคนิค ข้อตกลงทางเครื่องหมายการค้า สัญญาด้านการจัดการ ข้อตกลงทางการบริการ ข้อตกลงทางด้านความรู้เกี่ยวกับงาน ข้อตกลงการบริการด้านวิศวกรรม และข้อตกลงทางด้านการตลาด¹ เป็นต้น

ผลการศึกษาที่ได้แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ส่วนใหญ่ได้รับเทคโนโลยีในรูปแบบของข้อตกลงช่วยเหลือทางเทคนิค รองลงมาคือสัญญาด้านการจัดการ ข้อตกลงความรู้เกี่ยวกับงาน ข้อตกลงการบริการด้านวิศวกรรม และข้อตกลงทางด้านการตลาด (ตารางที่ 4.5) ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในรูปแบบของการทำสัญญาซื้อขายเทคโนโลยี รองลงมาคือการรับเทคโนโลยีจากข้อตกลงความช่วยเหลือ

¹ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการรับเทคโนโลยีแบบต่าง ๆ ได้ในภาคผนวก ก

ตารางที่ 4.5 : รูปแบบของการรับเทคโนโลยี

	อุตสาหกรรม เส้นใยประดิษฐ์	อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
การทำสัญญาซื้อ - ขายเทคโนโลยี	1	6	6	6
ข้อตกลงความช่วยเหลือทางเทคนิค	6	5	5	3
ข้อตกลงทางเครื่องหมายการค้า	1	0	1	3
สัญญาด้านการจัดการ	3	0	1	0
ข้อตกลงทางการบริการ	1	0	4	4
ข้อตกลงทางด้านความรู้เกี่ยวกับงาน	3	0	1	3
ข้อตกลงทางการบริการด้านวิศวกรรม	3	0	1	1
ข้อตกลงทางด้านการตลาด	3	0	1	4
อื่น ๆ	0	1	0	2
ไม่มี	0	4	0	2

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทางเทคนิค เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลาง ได้รับเทคโนโลยีในรูปแบบของการทำสัญญาซื้อขายเทคโนโลยีเป็นจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับรูปแบบการรับเทคโนโลยีแบบอื่น ๆ รองลงมาคือข้อตกลงความช่วยเหลือทางเทคนิคและข้อตกลงทางการบริการ ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่พบว่า รูปแบบของการรับการค้าถ่ายทอดเทคโนโลยีส่วนใหญ่ได้มาในรูปแบบของการทำสัญญาซื้อขายเทคโนโลยีเช่นกัน รองลงมาคือข้อตกลงทางการตลาด และข้อตกลงทางการบริการ

4.2.5 การให้ประโยชน์จากเครื่องจักร

สำหรับการวัดการให้ประโยชน์จากเครื่องจักรในการผลิตครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบระหว่างปริมาณการผลิตที่เครื่องจักรและแรงงานในกิจการสามารถผลิตได้จริงเทียบกับปริมาณการผลิตเมื่อแรงงานและเครื่องจักรทำการผลิตอย่างเต็มที่ในแต่ละกิจการนั้น หากปริมาณการผลิตที่ผลิตได้จริงใกล้เคียงกับปริมาณการผลิตของเครื่องจักรและแรงงานเมื่อทำการผลิตอย่างเต็มที่แล้ว จะถือว่ากิจการนั้นมีการใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรอย่างเต็มที่ ในทางตรงกันข้าม หากปริมาณการผลิตที่ผลิตได้จริงน้อยกว่าความสามารถเต็มที่ของเครื่องจักรและแรงงาน จะถือว่ากิจการนั้นมีการใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรยังไม่เต็มที่ ซึ่งจากการศึกษานี้พบว่า อุตสาหกรรมการผลิตเส้นใยประดิษฐ์มีการใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรค่อนข้างสูง เนื่องจากอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์จำนวน 6 กิจการจาก 8 กิจการที่ได้ทำการสำรวจมีการผลิตได้เต็มที่ตามกำลังความสามารถของเครื่องจักรและแรงงานแล้ว มีเพียง 2 แห่งเท่านั้นที่ยังคงผลิตได้ต่ำกว่าความสามารถในการผลิตของเครื่องจักร (ตารางที่ 4.6) ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้นพบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่มีการผลิตได้เต็มที่แล้วมีจำนวน 8 กิจการ จาก 13 กิจการ และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางจำนวน 7 กิจการจาก 11 กิจการยังผลิตได้ต่ำกว่าความสามารถเต็มที่ของเครื่องจักรและแรงงาน สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่พบว่ากิจการหนึ่งมีการผลิตได้เต็มที่กำลังการผลิตแล้ว ส่วนอีกครึ่งหนึ่งยังผลิตได้ไม่เต็มกำลังการผลิต

เมื่อพิจารณาเฉพาะอุตสาหกรรมที่ยังผลิตได้ต่ำกว่าความสามารถเต็มที่ของเครื่องจักรพบว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ 2 แห่งที่ยังผลิตได้ไม่เต็มที่นั้นมีการผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 70 และ 95.8 ของกำลังการผลิตเต็มที่ ซึ่งนับว่าใกล้เคียงกับความสามารถในการผลิตอย่างเต็มที่ของเครื่องจักรในอุตสาหกรรมนั้น ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีการผลิตได้ประมาณร้อยละ 50 ของความสามารถในการผลิตเต็มที่ ยกเว้น 1 กิจการที่ผลิตได้

**ตารางที่ 4.6 : ความสามารถในการผลิตของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรม
เสื้อผ้าสำเร็จรูป**

	อุตสาหกรรม เส้นใยประดิษฐ์	อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ก. ความสามารถในการผลิต				
ผลิตเต็มกำลังการผลิต	6	5	4	8
ผลิตยังไม่เต็มกำลังการผลิต	2	8	7	8
ข. สเหตุที่ยังทำการผลิตได้ไม่เต็มที่				
ข้อจำกัดทางการตลาด	2	7	2	3
ปัญหาทางด้านค่าใช้จ่าย / ต้นทุน	0	1	1	1
ปัญหาทางด้านเทคนิคการผลิต	0	0	2	1
ปัญหาทางด้านบุคลากร	0	5	6	8
อื่น ๆ	0	0	0	1

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

เพียงร้อยละ 20 ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางสามารถผลิตได้ประมาณร้อยละ 60 - 75 ของกำลังการผลิตเต็มที่ และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่สามารถทำการผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 70 - 80 ของกำลังการผลิตเต็มที่ มีเพียงกิจการเดียวที่ผลิตได้ร้อยละ 40 ของกำลังการผลิตเต็มที่เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาข้างต้นไม่ได้หมายความว่ากิจการที่ผลิตได้ไม่เต็มความสามารถจะเป็นกิจการที่ใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรไม่เต็มที่เสมอไป ทั้งนี้จากการสำรวจพบว่า สาเหตุที่อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ยังทำการผลิตได้ไม่เต็มที่มีสาเหตุเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านตลาด กล่าวคือหากผู้ผลิตทำการผลิตอย่างเต็มกำลังความสามารถแล้ว ปริมาณการผลิตที่สามารถผลิตได้จะมีมากเกินไปจนเกิดความไม่สมดุล (Excess Supply) หากผู้ผลิตต้องการจำหน่ายสินค้าให้หมด เขาจะต้องลดราคาลงอุปทานส่วนเกินจึงจะหมดไป แต่ทั้งนี้การที่ผู้ผลิตลดราคาสินค้าลงจะมีผลให้เขามีรายรับลดลงด้วย เนื่องจากกลุ่มลูกค้าของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ยังเป็นกลุ่มลูกค้าเดิมซึ่งมีความต้องการสินค้าเพื่อนำไปใช้ผลิตเป็นผ้าผืนในปริมาณเดิม การผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นจึงทำให้ราคาสินค้าลดต่ำลง และยิ่งไปกว่านั้นสินค้าที่ผลิตมาเป็นจำนวนมากก็จะจำหน่ายไม่หมดด้วย รายรับรวม (Total Revenue : TR) ของผู้ผลิตจะลดลง ในขณะที่ต้นทุนการผลิตสินค้ามากขึ้นจะต้องใช้วัตถุดิบมากขึ้นตาม ต้นทุนการผลิตรวม (Total Cost : TC) เพิ่มขึ้น กำไรของผู้ผลิตซึ่งคิดจากรายรับรวม (TR) ลบด้วยต้นทุนรวม (TC) ยิ่งน้อยลง ด้วยเหตุนี้ผู้ผลิตจึงไม่ผลิตสินค้าอย่างเต็มกำลังความสามารถอย่างเต็มที่ของเครื่องจักรและแรงงาน

ส่วนสาเหตุที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กไม่สามารถผลิตได้เต็มที่มีสาเหตุมาจากข้อจำกัดทางการตลาด รองลงมาคือปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านค่าใช้จ่าย ส่วนสาเหตุที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางยังผลิตได้ไม่เต็มที่มีสาเหตุจากปัญหาด้านบุคลากร รองลงมาคือข้อจำกัดทางการตลาด และปัญหาด้านเทคนิคการผลิต สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ที่ยังผลิตได้ต่ำกว่าความสามารถในการผลิตเต็มที่มีสาเหตุมาจากปัญหาด้านบุคลากรเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือข้อจำกัดทางการตลาด ปัญหาด้านค่าใช้จ่าย ปัญหาด้านเทคนิคการผลิต และปัญหาด้านอื่น ๆ

เป็นที่น่าสังเกตว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ทำการผลิตต่ำกว่าความสามารถในการผลิตเต็มที่มีสาเหตุส่วนใหญ่ส่วนประสมกับปัญหาด้านบุคลากร จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปพบว่า อุตสาหกรรมนี้เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาแรง

งานเป็นจำนวนมากในการผลิต ซึ่งแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากต่างจังหวัด โดยเฉพาะแรงงานที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ทำสวน เมื่อถึงฤดูกาลทำนาแรงงานเหล่านี้จะกลับไปภูมิลำเนาเดิมเพื่อไปทำนา และกลับมาอีกครั้งเมื่อทำนาเสร็จแล้ว ดังนั้นเมื่อถึงฤดูกาลทำนาและฤดูกาลเก็บเกี่ยวจะพบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะมีการขาดแคลนแรงงานเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นผู้ผลิตบางรายต้องอาศัยแรงงานที่มีฝีมือในการผลิตซึ่งในปัจจุบันแรงงานกลุ่มนี้มีน้อย ประกอบกับการผลิตแรงงานที่มีฝีมือออกสู่ตลาดแรงงานยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงทำให้ผู้ผลิตจำเป็นต้องใช้แรงงานกึ่งมีฝีมือหรือแรงงานไร้ฝีมือแทน ซึ่งการใช้แรงงานที่มีความสามารถน้อยกว่าแรงงานที่มีฝีมือในการผลิตนี้ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตของกิจการนั้น ๆ ด้วย

4.3 โครงสร้างด้านการตลาด

4.3.1 ตลาดสำหรับสินค้า

ผลิตภัณฑ์สิ่งทอของประเทศไทยที่ผลิตได้มีการจำหน่ายยังตลาด 2 กลุ่มใหญ่คือ ตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ โดยตลาดต่างประเทศนั้นยังสามารถแบ่งออกได้เป็นตลาดที่ไม่มีข้อตกลงทางด้านโควตานำเข้าสินค้าสิ่งทอ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ซาอุดีอาระเบีย สิงคโปร์ ฮองกง และรัสเซีย เป็นต้น และตลาดที่มีโควตาการนำเข้าสินค้าสิ่งทอ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา นอร์เวย์ และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งประกอบด้วย ออสเตรเลีย เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก เยอรมนี เดนมาร์ก กรีซ สเปน ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร ไอร์แลนด์ อิตาลี โปรตุเกส และสวีเดน ซึ่งในปัจจุบันตลาดนอกข้อตกลงเริ่มมีความสำคัญเพิ่มขึ้นตามลำดับ (ตารางที่ 4.7) เนื่องจากการส่งออกสิ่งทอไปยังตลาดในข้อตกลงต้องประสบปัญหาการกีดกันทางการค้าจากประเทศในข้อตกลง ทำให้ผู้ส่งออกหันมาแสวงหาตลาดนอกข้อตกลงมากขึ้น

จากผลการสำรวจพบว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์จำนวน 7 กิจการจากทั้งหมด 8 กิจการ มีการจำหน่ายสินค้ายังตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยแต่ละกิจการมีสัดส่วนการจำหน่ายยังตลาดทั้ง 2 กลุ่มที่แตกต่างกันไป บางกิจการเน้นการจำหน่ายให้กับตลาดในประเทศ บางกิจการเน้นการจำหน่ายให้กับลูกค้าต่างประเทศ โดยส่งสินค้าไปจำหน่ายยังลูกค้าที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ยุโรป จีน ฮองกง ศรีลังกา บังกลาเทศ ปากีสถาน ใต้หวัน มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย และ นิวซีแลนด์ เป็นต้น เมื่อพิจารณาทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จ

ตารางที่ 4.7 : การส่งออกสินค้าไปยังตลาดในข้อตกลงและตลาดนอกข้อตกลง

หน่วย : ร้อยละ

ปี	ตลาดในข้อตกลง	ตลาดนอกข้อตกลง
2528	61.7	38.3
2529	55.1	44.9
2530	54.7	45.3
2531	50.2	49.8
2532	46.8	53.2
2533	49.8	50.2
2534	44.2	55.8
2535	45.9	54.1
2536	45.1	54.9
2537	40.6	59.4
2538	39.9	60.1

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปพบว่า ส่วนใหญ่ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีตลาดสำคัญคือกลุ่มลูกค้าภายในประเทศเพียงอย่างเดียว (ตารางที่ 4.8) รองลงมาคือกลุ่มลูกค้าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ คือประเทศสวีเดน และบรูไน โดยกิจการที่มีลูกค้าทั้ง 2 ประเภทนี้มีจำนวน 2 แห่ง ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่เหลือทำการผลิตเพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศเพียงอย่างเดียว โดยส่งไปจำหน่ายยังประเทศฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางพบว่า ส่วนใหญ่ของผู้ผลิตในกลุ่มนี้จำหน่ายสินค้าให้กับลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งกลุ่มลูกค้าต่างประเทศประกอบด้วยลูกค้าจากโปแลนด์ รัสเซีย อังกฤษ เยอรมนี กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง แอฟริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ รองลงมาคือกิจการที่ผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับลูกค้าในประเทศโดยเฉพาะ และกิจการที่ผลิตเพื่อส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศเพียงอย่างเดียวมีเพียง 2 แห่ง โดยส่งไปจำหน่ายยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น สเปน และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ นั้น ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายยังต่างประเทศเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ มีจำนวนกิจการที่ผลิตเสื้อผ้าเพื่อทำการส่งออกทั้งหมดจำนวน 9 กิจการ จากทั้งหมด 16 กิจการ ซึ่งกลุ่มลูกค้าได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ฮองกง ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เป็นต้น แต่ส่วนมากมักเป็นกลุ่มตลาดในซีกโลกคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปเป็นหลัก นอกจากกิจการที่ผลิตเพื่อการส่งออกเพียงอย่างเดียวแล้ว อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ที่เหลืออีก 7 กิจการ มีการจำหน่ายสินค้ายังตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยตลาดต่างประเทศประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ฮองกง แคนาดา และคูเวต เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของการจำหน่ายสินค้าไปยังตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศพบว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์นั้นมีสัดส่วนของการจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่มลูกค้าภายในประเทศเป็นหลัก โดยสัดส่วนของการจำหน่ายในประเทศสูงถึงร้อยละ 70 - 80 ของผลผลิตที่ผลิตได้ มีเพียง 2 กิจการเท่านั้นที่เน้นการจำหน่ายให้กับลูกค้าต่างประเทศเป็นหลัก (ตารางที่ 4.8) ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กนั้นเกือบจะทั้งหมดเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศเพียงอย่างเดียว มีกิจการเดียวเท่านั้นที่ผลิตเพื่อส่งออกทั้งหมด ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลาง ส่วนใหญ่ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศเป็นสัดส่วนที่มากกว่าครึ่งหนึ่งของผลผลิตที่แต่ละกิจการผลิตได้ มีเพียง 4 กิจการที่เน้นสัดส่วนการจำหน่ายในต่างประเทศมากกว่า ซึ่งสัดส่วนการจำหน่ายยังต่างประเทศของ 4 กิจการนี้อยู่ในช่วงร้อยละ 81 - 100

ตารางที่ 4.8 : ตลาดสำคัญในการจัดจำหน่ายสินค้า

	อุตสาหกรรม เส้นใยประดิษฐ์	อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ก. ตลาดในประเทศ				
ร้อยละ 0 - 20	1	1	4	14
ร้อยละ 21 - 40	1	0	0	0
ร้อยละ 41 - 60	2	0	0	0
ร้อยละ 61 - 80	2	1	3	0
ร้อยละ 81 - 100	1	11	4	2
ไม่ตอบรายละเอียด	1	0	0	0
ข. ตลาดต่างประเทศ				
ร้อยละ 0 - 20	2	12	7	2
ร้อยละ 21 - 40	2	0	0	0
ร้อยละ 41 - 60	1	0	0	0
ร้อยละ 61 - 80	1	0	0	1
ร้อยละ 81 - 100	1	1	4	13
ไม่ตอบรายละเอียด	1	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

ทั้งสิ้น ในทางตรงกันข้าม อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายยังต่างประเทศเป็นหลัก และการจำหน่ายสินค้ายังต่างประเทศนั้น คิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าร้อยละ 81 ของผลผลิตที่แต่ละกิจการผลิตได้ มีเพียง 2 กิจการเท่านั้นที่เน้นการจำหน่ายสินค้าภายในประเทศเป็นสัดส่วนที่สูง

จากผลข้างต้นเห็นได้ว่า ตลาดของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์นั้นมีทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ในขณะที่ตลาดของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีความแตกต่างกันออกไป กล่าวคืออุตสาหกรรมเสื้อผ้าขนาดเล็กเน้นการจำหน่ายยังตลาดภายในประเทศ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางเน้นตลาดทั้งภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่เน้นตลาดต่างประเทศเป็นหลัก

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายในประเทศของแต่ละกิจการพบว่า อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์จำนวน 4 กิจการจากทั้งหมด 8 กิจการ มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายคือกลุ่มลูกค้าระดับบน ในขณะที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนใหญ่เน้นกลุ่มลูกค้าระดับกลาง เช่นเดียวกับกลุ่มลูกค้าสำคัญของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางที่มีสัดส่วนของกลุ่มลูกค้าระดับกลางมากที่สุด ส่วนกลุ่มลูกค้าหลักของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่คือกลุ่มลูกค้าทั้ง 3 ระดับ แต่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มลูกค้าระดับบนถึงระดับกลาง² ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ทางด้านการจัดจำหน่ายสินค้านั้น อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้ง 3 ขนาดมีการจัดจำหน่ายสินค้าด้วยตนเองแทบทั้งสิ้น กล่าวคือ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ที่จำหน่ายสินค้าเองมีจำนวน 4 กิจการจากทั้งหมด 8 กิจการ ขณะที่อุตสาหกรรม

² การจำแนกกลุ่มลูกค้าในที่นี้จำแนกตามระดับรายได้ของประชากรชาวไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มรายได้ต่ำ (Low Income Group) มีรายได้ต่ำกว่าปีละ 6,096 บาทต่อคนต่อปี จัดเป็นกลุ่มลูกค้าระดับล่าง
- 2) กลุ่มรายได้ปานกลาง (Medium Income Group) มีรายได้สูงกว่า 6,096 บาทต่อคนต่อปี จนถึง 27,696 บาทต่อคนต่อปี จัดเป็นกลุ่มลูกค้าระดับกลาง
- 3) กลุ่มรายได้สูง (High Income Group) มีรายได้มากกว่า 27,696 บาทต่อคนต่อปี ขึ้นไป จัดเป็นลูกค้าระดับบน

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ ผู้สนใจสามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากงานศึกษาของ Isra Samtisarit ที่ได้อ้างถึงแล้วในบทที่ 1

ตารางที่ 4.9 : กลุ่มลูกค้าเป้าหมายของกิจการและการจัดจำหน่ายสินค้า

	จุดสาหกรรม เส้นใยประดิษฐ์	จุดสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ก. กลุ่มลูกค้าจำแนกตามรายได้				
กลุ่มลูกค้าระดับบน	4	1	0	3
กลุ่มลูกค้าระดับกลาง	0	10	4	0
กลุ่มลูกค้าระดับล่าง	0	2	1	0
กลุ่มลูกค้าระดับบนและกลาง	1	0	0	3
กลุ่มลูกค้าระดับบนและล่าง	0	0	0	0
กลุ่มลูกค้าระดับกลางและล่าง	0	0	1	0
กลุ่มลูกค้าทั้ง 3 ระดับ	1	0	3	3
ไม่ทราบ , ไม่ตอบ	2	0	2	7
ข. การจัดจำหน่ายสินค้า				
จัดจำหน่ายเอง	4	7	6	9
มีผู้จัดจำหน่ายให้	2	0	3	6
ทั้งจัดจำหน่ายเองและมีผู้จำหน่ายให้	2	6	2	1

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่จำหน่ายเองมีจำนวน 7 แห่ง อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางที่มีการจัดจำหน่ายเองมีจำนวน 6 กิจการจาก 11 กิจการ และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ที่จำหน่ายสินค้าเองมีจำนวน 9 กิจการจาก 16 กิจการ ดังแสดงในตารางที่ 4.9 เป็นที่น่าสังเกตว่า นอกจากการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเองแล้ว อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจำนวน 6 กิจการยังมีการจำหน่ายสินค้าทั้ง 2 รูปแบบคือ ทั้งจัดจำหน่ายด้วยตัวเองและมีผู้จัดจำหน่ายให้ด้วย ซึ่งสัดส่วนนี้เป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดอื่นและอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนใหญ่มักเป็นกิจการที่ขอลุ่และวงกล้าเพิ่งและโม่โม่ มีการตัดเย็บและจำหน่ายสินค้าเอง แต่ในขณะเดียวกันกิจการเหล่านี้ก็มีตัวแทนมารับซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายต่อยังที่อื่นด้วย

4.3.2 คู่แข่งขัน

ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สิ่งทอในปัจจุบัน ผู้ผลิตประสบปัญหาการแข่งขันที่สูงมากจากทั้งคู่แข่งภายในประเทศและคู่แข่งจากต่างประเทศ โดยในการที่จะขยายตลาดสินค้าหรือรักษาตลาดของตนไว้ นั้น ผู้ผลิตต้องแข่งขันในหลาย ๆ ด้าน เช่น ราคา คุณภาพของสินค้า เป็นต้น ซึ่งการแข่งขันนี้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นทุกวัน ผลการสำรวจพบว่า ครั้งหนึ่งของกิจการอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ที่ทำการศึกษาระบุกับภาวะการแข่งขันจากคู่แข่งทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รองลงมามีความเห็นว่าคู่แข่งที่สำคัญของตนมีเพียงคู่แข่งจากต่างประเทศเท่านั้น มีเพียง 1 กิจการที่มีคู่แข่งที่สำคัญเป็นคู่แข่งภายในประเทศเพียงอย่างเดียว (ตารางที่ 4.10) โดยประเทศคู่แข่งที่สำคัญของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ได้แก่ ไต้หวัน เกาหลีใต้ มาเลเซีย อินโดนีเซีย อินเดีย จีน และญี่ปุ่น สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้นพบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กทั้งหมดประสบภาวะการแข่งขันจากคู่แข่งภายในประเทศทั้งสิ้น ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางจำนวน 6 กิจการมีความเห็นว่าคู่แข่งที่สำคัญของตนคือคู่แข่งภายในประเทศ และอีก 4 กิจการมีความเห็นว่าคู่แข่งที่สำคัญของตนเป็นคู่แข่งจากต่างประเทศ โดยคู่แข่งที่สำคัญที่สุดคือ จีน รองลงมาคือ อินโดนีเซีย ไต้หวัน เวียดนาม และ ฟิลิปปินส์ ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีความคิดเห็นว่าคู่แข่งที่สำคัญที่สุดของตนคือคู่แข่งจากต่างประเทศ โดยมีจำนวนถึง 12 กิจการจากทั้งหมด 16 กิจการ ซึ่งประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ จีน รองลงมาคือ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม บังคลาเทศ ลาว นอกเหนือจากกลุ่มประเทศคู่แข่งเหล่านี้แล้ว ผู้ผลิตบางรายยังประสบกับภาวะการแข่งขันจากประเทศฮ่องกง ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เกาหลี และประเทศทางยุโรปอีกด้วย

ตารางที่ 4.10 : ข้อมูลทางด้านการแข่งขัน

	จุดสาหกรรม เส้นใยประดิษฐ์	จุดสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ก. คู่แข่งขัน				
คู่แข่งขันภายในประเทศ	1	13	6	2
คู่แข่งขันจากต่างประเทศ	3	0	4	12
คู่แข่งขันทั้งภายในและต่างประเทศ	4	0	1	2
ข. สินค้าที่มีการแข่งขันกันภายในประเทศ				
สินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตภายในประเทศ	3	12	6	5
สินค้านำเข้าจากต่างประเทศ	1	0	1	2
ทั้งสินค้าภายในประเทศและต่างประเทศ	4	0	2	1
ไม่มี	0	1	2	8
ค. คุณภาพของสินค้าเมื่อเทียบกับคู่แข่ง				
คุณภาพสูงกว่า	4	4	5	10
คุณภาพเท่าเทียมกัน	4	9	5	6
คุณภาพด้อยกว่า	0	0	1	0

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากผลข้างต้นเป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มคู่แข่งจากต่างประเทศที่สำคัญในปัจจุบันของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นประเทศในแถบเอเชียทั้งสิ้น ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเสื้อผ้าสำเร็จรูปพบว่า ประเทศคู่แข่งเหล่านี้ล้วนมีค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าประเทศไทย ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตต่ำกว่าประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตาม คุณภาพของสินค้าจากคู่แข่งเหล่านี้ก็ด้อยกว่าของไทยตามไปด้วย โดยในปี 2533 ไทยมีค่าจ้างแรงงานเท่ากับ 0.92 ดอลลาร์สหรัฐต่อชั่วโมง ขณะที่อินเดีย จีน อินโดนีเซียมีค่าแรงถูกกว่าไทย คือ 0.72 0.37 และ 0.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อชั่วโมง และในปี 2537 แม้ว่าค่าแรงของไทยและประเทศอื่น ๆ จะมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น โดยประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นของค่าแรงโดยเปรียบเทียบต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น อินโดนีเซีย และศรีลังกาที่มีการเพิ่มขึ้นของค่าแรงเกือบเท่าตัวจากปี 2533 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงค่าแรงโดยสัมบูรณ์แล้ว ค่าจ้างแรงงานของประเทศไทยก็ยังสูงกว่าประเทศเหล่านี้อยู่ กล่าวคือ ค่าจ้างแรงงานของไทยในปี 2537 เท่ากับ 1.41 ดอลลาร์สหรัฐต่อชั่วโมง ส่วนค่าแรงของอินเดีย จีน อินโดนีเซีย และ ศรีลังกา เท่ากับ 0.58 0.48 0.46 และ 0.42 ดอลลาร์สหรัฐต่อชั่วโมง ตามลำดับ เห็นได้ว่าค่าแรงของคนงานไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่งประมาณ 3 เท่า ซึ่งมีผลให้ต้นทุนของผลิตภัณฑ์สิ่งทอไทยสูงขึ้นตาม และส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศได้ในที่สุด สำหรับค่าจ้างแรงงานของแต่ละประเทศนั้นแสดงในตารางที่ 4.11

ทางด้านคู่แข่งสำหรับตลาดภายในประเทศนั้น อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ประสบกับการแข่งขันจากทั้งสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตจากบริษัทภายในประเทศ และสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศเป็นสัดส่วนถึงครึ่งหนึ่งของกิจการที่ได้ทำการสำรวจ รองลงมาคือสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตภายในประเทศและสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ (ตารางที่ 4.10) ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเกือบทั้งหมดมีความเห็นว่าคุณแข่งสำหรับตลาดภายในประเทศของตนคือสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ ซึ่งสินค้าเหล่านี้มักจะมีการลอกเลียนแบบอย่างรวดเร็ว และมีการตัดราคาระหว่างผู้ผลิตแต่ละราย ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับผู้ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กว่า คู่แข่งขันสำหรับตลาดภายในประเทศที่สำคัญของตนคือสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตภายในประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ส่วนมากเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายยังต่างประเทศเป็นหลัก

ตารางที่ 4.11 : ค่าจ้างแรงงานโดยเปรียบเทียบของอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศต่าง ๆ

หน่วย : เทียบกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศ	2537	อันดับที่	2533	อันดับที่
ไต้หวัน	5.98	22	4.56	22
ฮ่องกง	4.40	23	3.05	24
เกาหลีใต้	4.00	25	3.22	23
ไทย	1.41	45	0.92	40
อินเดีย	0.58	48	0.72	43
จีน	0.48	50	0.37	48
อินโดนีเซีย	0.46	51	0.25	51
ศรีลังกา	0.42	54	0.24	52
เวียดนาม	0.39	57	ก.อ.	ก.อ.

ที่มา : หน่วยปฏิบัติการพิเศษสิ่งทอ ของอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จึงไม่มีคู่แข่งสำหรับตลาดภายใน แต่ในจำนวนผู้ผลิตที่มีการจำหน่ายสินค้าในประเทศนั้นส่วนใหญ่เห็นว่า คู่แข่งขันสำหรับตลาดภายในประเทศของตนคือสินค้าซึ่งผลิตขึ้นในประเทศเช่นกัน

4.3.3 ความสามารถในการแข่งขัน

ผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลครั้งนี้พบว่า ผู้ผลิตเส้นใยประดิษฐ์จำนวน 4 กิจการจาก 8 กิจการ มีความเห็นว่าสินค้าที่ตนผลิตมีคุณภาพสูงกว่าสินค้าของคู่แข่ง (ตารางที่ 4.10) และอีก 4 กิจการที่เหลือมีความคิดเห็นว่า คุณภาพสินค้าของตนทัดเทียมกับคุณภาพของผู้ผลิตรายอื่น ในขณะที่ส่วนใหญ่ของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีความคิดเห็นว่า คุณภาพสินค้าของตนเท่าเทียมกับคู่แข่ง และอีก 4 กิจการคิดว่าคุณภาพสินค้าของตนสูงกว่าคุณภาพของผู้ผลิตรายอื่น ส่วนผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางที่มีความเห็นว่าคุณภาพสินค้าของตนสูงกว่าของผู้อื่นมีจำนวน 5 กิจการ ซึ่งเท่ากันกับความคิดเห็นของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางอีก 5 กิจการที่ว่าคุณภาพสินค้าของตนทัดเทียมกับผู้ผลิตรายอื่น มีผู้ผลิตเพียง 1 รายเท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่าคุณภาพสินค้าของตนด้อยกว่า สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ นั้น มีความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่ได้ทำการสำรวจว่า คุณภาพสินค้าของตนสูงกว่าคู่แข่งเป็นจำนวน 10 กิจการ ส่วนอีก 6 กิจการมีความเห็นว่าคุณภาพสินค้าของตนทัดเทียมกับคุณภาพสินค้าของคู่แข่งรายอื่น

ทั้งนี้ส่วนใหญ่เกือบครึ่งหนึ่งของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์คิดว่าผลิตภัณฑ์ของตนมีข้อได้เปรียบคู่แข่งในด้านคุณภาพ รองลงมาคือด้านราคา ต้นทุน กลยุทธ์ทางการตลาด (ตารางที่ 4.12) ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนใหญ่มีความเห็นว่าคุณภาพของสินค้าของตนมีความได้เปรียบผู้ผลิตรายอื่น ๆ รองลงมาคือข้อได้เปรียบทางด้านราคา ข้อได้เปรียบทางด้านต้นทุน และข้อได้เปรียบในด้านอื่น ๆ ซึ่งข้อได้เปรียบในด้านอื่น ๆ นั้น ผู้ผลิตได้ให้ความเห็นว่าข้อได้เปรียบของตนอีกประการหนึ่งคือการตรงต่อเวลาในการทำงาน และการรับส่งงาน ทำให้ผู้ว่าจ้างทำการผลิตนิยมนจ้าง โดยผู้ผลิตรายนี้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า การตรงต่อเวลาของตนเป็นข้อได้เปรียบเมื่อเทียบกับผู้ผลิตบางประเทศ เช่น อินโดนีเซีย ซึ่งมีการผิดนัดในการส่งมอบงาน ทำให้ทางผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหาย ดังนั้นการตรงต่อเวลาจึงเป็นข้อได้เปรียบอีกประการที่ผู้ผลิตชาวไทยควรตระหนักและให้ความสำคัญด้วย ทางด้านความเห็นของกิจการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางนั้น ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าข้อได้เปรียบของตนเมื่อเทียบกับคู่แข่งคือ ข้อได้เปรียบด้านคุณภาพ รองลงมาคือ ราคา และต้นทุน นอกจากนี้ ยังมีข้อได้

ตารางที่ 4.12 : ข้อได้เปรียบและความสามารถในการแข่งขันเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งรายอื่น

	อุตสาหกรรม เส้นใยประดิษฐ์	อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ก. ข้อได้เปรียบในการแข่งขัน				
คุณภาพ	6	8	8	14
ราคา	2	6	4	4
ต้นทุน	2	2	4	3
กลยุทธ์ทางการตลาด	2	0	2	3
อื่น ๆ	1	2	1	1
ไม่มี	0	1	0	1
ข. ความสามารถในการแข่งขัน				
สามารถแข่งขันได้ดี	4	8	9	14
ไม่สามารถแข่งขันได้	0	0	0	0
พอแข่งขันได้บ้างแต่ไม่คึก	4	5	2	2

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เปรียบด้านกลยุทธ์ทางการตลาด และข้อได้เปรียบด้านอื่น ๆ ด้วย สำหรับข้อได้เปรียบด้านอื่น ๆ ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางคือ ข้อได้เปรียบทางด้านความสามารถในการผลิต ซึ่งผู้ประกอบการรายนี้สามารถผลิตสินค้าได้รวดเร็วกว่าคู่แข่งอื่น จึงทำให้สินค้าออกวางจำหน่ายได้รวดเร็วและขายได้มากกว่าด้วย ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ นั้น ผู้ประกอบการส่วนมากต่างมีความเห็นว่า สินค้าของตนมีความได้เปรียบคู่แข่งอื่นในด้านคุณภาพ รองลงมาคือด้านราคา ด้านต้นทุน ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด ตามลำดับ และนอกจากนั้นผู้ผลิตในอุตสาหกรรมนี้ยังมีข้อได้เปรียบนอกเหนือจากข้อได้เปรียบข้างต้นคือ การส่งมอบสินค้าได้ตรงเวลา การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ซื้อสามารถคำนวณเวลารับและส่งมอบสินค้าได้อย่างถูกต้อง ทำให้เป็นที่นิยมมากกว่า

เมื่อพิจารณาถึงความสามารถในการแข่งขันพบว่า ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์นั้นครึ่งหนึ่งมีความคิดเป็นว่ากิจการของตนสามารถแข่งขันกับกิจการอื่น ๆ ได้ดี ส่วนอีกร้อยละ 50 ที่เหลือมีความเห็นว่าพอแข่งขันได้บ้างแต่ไม่ดีนัก (ตารางที่ 4.12) ขณะที่ผู้ประกอบการจำนวน 8 รายจาก 13 รายของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเห็นว่ากิจการของตนมีความสามารถในการแข่งขันได้ดี ส่วนที่เหลือเห็นว่าพอแข่งขันได้บ้างแต่ไม่ดีนัก ทางด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางและขนาดใหญ่มีความเห็นตรงกันว่ากิจการของตนสามารถแข่งขันได้ดี

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า ในสายตาของผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทยนั้น มีความเห็นโดยรวมที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกันคือ เห็นว่าอุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภทยังมีข้อได้เปรียบเมื่อเทียบกับคู่แข่งหลายประการ โดยเฉพาะในด้านของคุณภาพสินค้า และมีความเห็นว่าสินค้าของตนยังมีความสามารถในการแข่งขันได้ดีเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งอีกด้วย